

villadorp Usquert

architectuur georiënteerde bezienswaardigheden

*...van Warffum liep onze weg over
uitgestrekt Usquert naar Uithuizen.
Beide zijden van de weg waren
bezoemd met boerenplaatsen,
alle zoó groot en welgelegen...*

*uit: voettocht door Nederland,
dagboek Jacob van Lennep en Dirk van Hogendorp,
23 juni 1823*

A Vanaf hier kun je de Wadwerderweg - beschermd dorpsgezicht tot aan Warffum - vervolgen (ca 3 km): voorbeelden van arbeiderswoningen (cq dijkhuisjes uit vroeger tijden) en kapitale boerderijen.

B Terug van Kloosterwijdwerd: ca 1 km linksaf (ri. Kantens). Vóór Usquerdeweg 23 aan rechterhand (Bernleftheater): wierde Helwerd. Eigendom: Groninger Landschap (met parkeerplaats). Terug naar Usquert, route vervolgt bij 12.

C Volg Streeksterweg, 2^e links Lutjebos (heen en terug). Voormalige arbeiderswoningen, evenals Streeksterweg 55 t/m 67. Route Streeksterweg vervolgen. Vóór oversteek N363: rechts de onbebouwde wierde Grootbosch. Het verdere traject Streeksterweg leent zich bij uitstek voor een fietstocht. Bijv. vanaf de Oostelijke Polderopweg naar de Noordpolder en Uithuizerpolder.

Geachte bezoeker,

Als u zich beperkt tot het dorp dan is lopend goed te doen. Buiten de kaartroute - de **A** t/m **D** aangeduide stukken - lenen zich beter voor fiets of auto.

Onnodig te zeggen dat veel vergelijkbare schoonheid ook ten oosten of westen van Usquert is aan te treffen.

D Hier keert u om naar de Raadhuisstraat. Vervolgen van deze weg leidt na ca 4 km tot de kleinste open zeehaven van Nederland bij buurtschap Noordpolderzijl, aan de waddenkust. Hier: uitzicht over de wadden, het huiskamercafé Zielhoes (rijksmonument), de historische sluis en de dijk op deltahogte. Veel bezochte plek (wadlopers, muziekfestiviteiten, trouwlocatie).

PLATTEGROND Z.O.Z.

Opmerking: tenzij anders aangegeven, zijn alle genoemde panden in gebruik als woonhuis, soms i.c.m. kantoorbedrijf.

[www](http://www.usquert.nl) USQUERT.NL NIJHUISARCHITECT.NL VILLADORPUSQUERT.NL

Vermelde panden zijn slechts een greep uit opmerkelijke panden op deze route. Detailinfo over alle panden in Usquert (personen, foto's en woonhistorie):
- *Boerderijen op het Hoogeland* (2002, uitgeverij Profiel, 696 pagina's).
- *Usquert huis voor huis* (2016, uitgeverij Profiel, 466 pagina's).

1. WADWERDERWEG 6 1925, Interbellum architectuur, interieur Art Deco, rijksmonument, ontwerp en bouw J. & H. Bos en E. Berghuis (Warffum).

2. WADWERDERWEG 8 1910, ontwerp architect Gerrit Nijhuis (Gr). Nijhuis' voorkeurs-symbool - dubbel-ruit in o.a. lateien - hier te zien (idem bij 12, 20, 25). Later gezinsvervangend tehuis met aanbouw.

3. WADWERDERWEG 10 1911, Jugendstijlmerken, rijksmonument, ontwerp architect P. Tilbusscher (Middelstum). Voorheen Bank Mees & Hope.

4. WADWERDERWEG 13 1914, ontwerp en bouw naar stijlopvattingen uit de omgeving door aannemers gebr. L. en J. Havinga (Usquert-Rottum). In 1934 is de garage uitgebreid tot een vierkant geheel.

33. KUNSTOBJECTEN, langs het wandelpad (bij oorlogsmonument) naar de begraafplaats én op de begraafplaats: objecten van Usquerder beeldend kunstenaar René de Boer.

5. WADWERDERWEG 11 1925, Amsterdamseschool, rijksmonument, ontwerp architect Willem Reitsema (Leens). De hoog opgaande metselwerken behoren bij het ontwerp en hebben geen schoorsteenfunctie.

6. WADWERDERWEG 3, 1910, ontwerp arch. K. en G. Hoekzema Kznn. (Gr). Woonhuis met praktijkruimten voor huisarts J.G. Nicolai. Functie huisartswoning heeft tot 2002 bestaan. Daarna is het huis Villa Nicolai gaan heten.

7. BOERMANJEWEG 9, 1875, gebouwd door Jakob Jakobs. Café, vanaf ingebruikname spoorlijn Groningen-Roodeschool (1894) 'Stationskoffiehuis'. Sinds ca 40 jaar curiosawinkel 'De Snuisterij'.

8. BOERMANJEWEG 11, 1872, vh woning eerste socialistische burgemeester Usquert (1945 - 1955), J. Geerling.

9. STATIONSSTRAAT 2, 1895, vh Hotel de Landbouw, rijksmonument, tegenover het toenmalig stationsgebouw, voorzien van 'doorrid' (doorrijden ruituigen voor in- en uitstappen). Vanaf 1909 tot heden in bezit van dezelfde familie. In 1978 werd de exploitatie beëindigd. Ex- en interieur in oorspr. staat (cafékamer, toogkast, bierpomp, vergader- of toneelzaal). Rechts: voormalig dekstation.

12. HOOFDSTRAAT 1, veldwachterswoning, 1903. Ontwerp arch. Gerrit Nijhuis (Gr). Vanaf ingebruikname raadhuis Usquert (1930), zie 31, hield de veldwachter daar kantoor. Vanaf ca 1943 veranderde functie veldwachter in gemeentepolitie.

13. KERKSTRAAT 1, deels 12^e eeuw, Petrus en Paulus Kerk (N.H.). Brand in 1231, torenklokken uit 1405 en 1690 (in 2^e WO uitgenomen, later teruggeplaatst), toren (1869) eigendom gemeente Eemsmond. Orgel: Petrus van Oeckelen (1852), gerestaureerd 2007. Eigendom Stichting Oude Groninger Kerken, op aanvraag te gebruiken voor kerkdiensten, uitvoeringen of presentaties.

afgeleid van haar oorspronkelijke functie: vanaf 1806 vergaderplaats college van B&W en gemeenteraad tevens secretarie. Toen in 1887 landelijke wetgeving B&W vergaderingen in publieke ruimten verbood, bouwde de hoteleigenaar een 'gemeentehuis' naast zijn hotel: Streeksterweg 1 (nu woning), welke aan de gemeente werd verhuurd. Bij de realisatie van Berlage's gemeentehuis in 1930 kwam hieraan een einde. Het hotel brandde in 1950 af.

11. KLOOSTERWIJTERD familiebegraafplaats, 1839.
10. KLOOSTERWIJTERD, BOERDERIJ, vh Johannitercommanderij 'Wijterd' (gest. 1304, geplunderd 1587). In interieur bewaarde overblijfselen: schouw (1461) waarin wapens van de orde en een afbeelding uit de Kruisweg in zandsteen: de gecombineerde sties V en VI (Simon van Cyrene en Veronica), ca 1540.

14. KERKSTRAAT 3, voorhuis 1928, ontwerp architect B. Jager, Amsterdamseschool. vh Schoenenfabriek / winkel, al vanaf 1843 werden op deze lokatie schoenen gemaakt. Vanaf 1906-1922 fabrieksmatig door Pot & Kroeze.

20. STREEKSTERWEG 2, rijksmonument villa 'Biwema', 1903. Woonhuis bij landbouw- en veeteeltbedrijf Biwema, met vrijstaand koetshuis in geroemd Jugendstil uitvoering. Ontwerp architect Gerrit Nijhuis (Gr).

1878 gebouwd door aannemer Berend Dijk (Kantens), ter vervanging van het oorspronkelijke cholerahuis. Tot 1956 in gebruik als gemeentelijke aula, later begraafplaats werkplaats. Sedert 1994 behorend bij Zijlsterweg 17.

28. HOOGTJESTRAAT 1, 1908, woning met koetshuis in chaletstijl, rijksmonument. Ontwerp en bouw aannemer M. Arends. 1915: bank met effectenkantoor, na wisselende bewoningen thans arts met homeopathiepraktijk aan huis.

15. KERKSTRAAT 7, omstr. 1800, voormalige kosterij (boerderij van de koster, tevens hoofd der school). Voorhuis leemopbouw, schuur na brand hersteld tot woonhuis. Later woonhuis orgelrestaurateur.

21. STREEKSTERWEG 3, 1913, deskundige aannemersarchitectuur, uitgevoerd in voorkomende stijlopvatting. Vanaf 1967 tot ca 1992 eigendom van de Gereformeerde Kerk van Warffum, met zaal achter (jeugdonthoofdcentrum en catechesatie onderricht), later is dit afgebroken.

25. ZIJLSTERWEG 17, 1909, Gemeentelijk Verzorgingsgesticht Usquert, ontwerp architect Gerrit Nijhuis (Gr). Na 1950 bejaardenhuis, bijbouw noordzijde 1968. Na sluiting in 1978: dagopvang verstandelijk gehandicapten (NOVO), vanaf 1992 particuliere woning, sedert 2005 tevens B&B.

29. RAADHUISSTRAAT 7, 1915, villa Kona, overgangsarchitectuur in Chalet- en Art Nouveau stijl, rijksmonument. Architectuur en bouw: aannemers gebr. L. en J. Havinga (Usquert-Rottum). Kona: afkorting van Popko (Ko) en Naatje (Na) Westerhuis.

16. KERKSTRAAT 8, bebouwing teruggaand tot in de 17^e eeuw, rijksmonument. In 1851 winkel en grossierderij in levensmiddelen met tabaksvergunning. Voorhuis in 1898 afgebroken voor een hoger voorhuis waarin postkantoor en effectenkantoor met entree in de Torenstraat.

22. ZIJLSTERWEG 1, in vroegere tijden (17^e eeuw) o.a. boerderij en bakkerij, in 1928 stelmakerij, vervolgens wagenmakerij en kuiperij Birza. Sedert 1958 zeilmakerij en zonweringsbedrijf.

26. RAADHUISSTRAAT 21, uit 1842 daterend voorhuis (ouder achterhuis), rijksmonument, gerestaureerd 1972. Schuur: van 1910 tot in jaren vijftig smederij, vh stond hier de woning van de belastingheffer inzake molen- producties, 'sarieshut' genaamd.

30. RAADHUISSTRAAT 5, 1923, villa De Greede, ontwerp arch. Barteld K. Dertien (Lodspor). Later Groene Kruis gebouw, thans kantoor woningstichting.

17. SCHOOLSTRAAT 2, tot 2014 pastorie. In vroegere tijden 'Weem': pastorie met boerenschuur. Achter 19^e eeuwse muren gaan restanten van de bouw van voor de reformatie schuil met dikten tot 75cm. Noordelijk bijgebouw: vm koetshuis en stal (1884), later 'Hervormd Gebouwtje' voor kerkgerelateerde activiteiten.

23. ZIJLSTERWEG 15 & 15A, 1857, openbare begraafplaats Usquert. Links van de ingang: huisnummer 15, het vroegere doodgravershuis. Aanduiding oorlogsgraven bij de ingang duidt op drie oorlogsgraven (een Canadese- en twee Engelse in de regio gesneuvelde militairen).

27. MOLEN EVA, 1891. Voor info scan de QR-code op de plaquette. Op deze locatie staat sedert 1600 een molen. De vorige molen brandde in 1890 af en op het stenen onderstuk werd een nieuwe molen gebouwd met delen uit molen EVA, een poldermolen uit omgeving Bedum.

31. RAADHUISSTRAAT 3, 1930, voormalig gemeentehuis Usquert, rijksmonument. Ontwerp architect H.P. Berlage - Den Haag. In functie tot 1990. Gemeente Usquert ging bij herindelung op in gemeente Eemsmond.

18. HOOFDSTRAAT 30, 1876, smederij, gesticht door J. van Dellen. In 1895 overgenomen door A. Gorter, grofsmid. Interieur authentiek.

24. Rechts vanuit het einde van het toegangspad te zien (achtertuint huisnummer 17): het cholera zieken-/sterfuis, in de volksmond 'lijkenhuisje'. In

32. OORLOGSMONUMENT, tussen Raadhuisstraat 3 en 1, voor een gesneuvelde piloot, drie gefusilleerde verzetsmannen en een weggevoerde Joodse familie. ≈

Locaties 10 en 11: wandel doodlopende Kloosterwijkterweg heen en terug »